

Teze referátu

Fenomén „dlouhých jam“ v kontextu sídliště mladší doby bronzové v Březnici u Bechyně

Richard Musil

V referátu byla představena studie *Deposition analysis and the hidden life of Bronze Age houses* Martina Kuny a kol., především pak její premisa a závěry ohledně tzv. long pits, pro které se studie snažila podat možnou interpretaci.

Cílem studie je poskytnout možné vysvětlení pro zvláštní typ zahloubeného objektu, který se vyskytuje na sídlištích kultur komplexu popelnicových polí především v jihozápadních Čechách a Bavorsku, konkrétně tedy knovízská kultura a severovýchodní bavorská skupina. Objekty byly ve starší literatuře nazývány žlabové objekty (Chvojka – Šálková 2010), M. Kuna použil název long pits, což by se dalo přeložit jako dlouhé jámy.

V Česku se tomuto fenoménu začalo věnovat více pozornosti právě po objevení desítek jam na sídlišti knovízské kultury v Březnici v jižních Čechách, na které se studie M. Kuny primárně zaměřuje. Výzkum zde vedl Ondřej Chvojka, nyní ředitel Archeologického ústavu Jihočeské univerzity, z jeho poznatků a literatury právě M. Kuna ve své práci nejvíce čerpá.

Samotné long pits jsou 3-7 m dlouhé a 1 m široké objekty s průměrnou hloubkou asi 50 cm, orientované přibližně směrem S-J. Jejich výplň sestává většinou z velké části z hrubé, vysoce fragmentarizované keramiky, dále jsou v menší míře často zastoupena tkalcovská závaží a mazanice. Typická je vysoká míra zastoupení druhotně spáleného obsahu, daleko větší než v typickém sídlištním objektu.

Pozoruhodné na long pits je zvláště to, že mají prakticky stejné charakteristiky na celém území, na kterém se vyskytují. Byly jich exkavovány a zdokumentovány již desítky v Čechách i v Bavorsku a jak jejich fyzická podoba, tak jejich výplň bývají podobné. Vyskytují se pouze na sídlištích výše zmiňovaných kultur, ale ne zdaleka na všech (musí se ale brát v potaz, že někde pouze nebyly zachyceny).

Již ve starší literatuře (Chvojka – Šálková 2010; Chvojka et al. 2020) bylo předloženo několik možných interpretací pro tyto objekty. Nabízí se zjevně jednoduchá interpretace děr na základě jejich typické výplně, tedy jednak jako základový žlab pro tkalcovský stav, obecněji jako komponenta textilní výroby, nebo jako součást či doklad hrncířské výroby. Obě tyto možnosti ale již O. Chvojka označil za nepravděpodobné (Chvojka et al. 2020).

M. Kuna a kolektiv se tedy přicházejí s novou, komplexnější interpretací fenoménu, která by nám mohla pomoci pochopit okolnosti vzniku a funkce long pits. Ve studii použili depoziční analýzu, soustředili se především na keramiku, kvůli její vysoké míře zastoupení. Ze všech dostupných faktů vyvodily, že keramika, která je v jamách, byla již rozbita, než prošla žárem, který způsobil druhotné spálení. Keramika s ostatním obsahem byla zároveň spálena mimo jámu, která musela být vykopaná po spálení nebo těsně před ním. Poté, co obsah prošel žárem, byl najednou nahrnut do jámy, která byla následně zaplněna.

Takto tedy autoři popisují možný proces vzniku jam. Jako možné vysvětlení jejich funkce se autoři museli odklonit od běžného přemýšlení v archeologii – jámy jako takové nemají žádnou funkci pro lidi. Autoři tedy navrhuje, že jámy sloužily jako jakýsi žárový pohřeb pro dům. Domy byly nejdůležitějším prvkem života na sídlišti, ovlivňovali nejen věci kolem sebe, ale také lidi. Lidé, žijící na sídlišti, je tedy mohli

vnímat jako živé, jako součást komunity, a v tom případě by žárový pohřeb, vzhledem k tehdejšímu zvyklostem, byl na místě. Ukončovací rituály jsou poměrně běžným úkazem a dopřát domu řádný pohřeb mohlo být podmínkou, aby se mohl postavit nový.

Něco takového je v současné době samozřejmě nemožné potvrdit, ale tato studie ukazuje, že je potřeba být při interpretaci co možná nejvíce otevřený všem možnostem a nenechat se omezit naším současným pohledem na svět, ať už se to týká čehokoliv.

Literatura

Chvojka, O. (2010). Postavení jižních Čech v rámci středoevropských kultur popelnicových polí. *Popelnicové polia a doba halštatská*, Nitra, 117-138.

Chvojka, O. & Šálková, T. (2010). Březnice u Bechyně. K interpretaci sídelního areálu z mladší doby bronzové se žlabovitými objekty. *Doba popelnicových polí a doba halštatská. Příspěvky z XI. konference Příbram 7.-10. 9. 2010*, Příbram, 103-127.

Chvojka, O., Kuna, M., Menšík, P., Šálková, T. & Křivánek, R. (2020). Březnice u Bechyně (okr. Tábor). Sídelní areál se žlabovitými objekty z mladší doby bronzové. *Doba popelnicových polí a doba halštatská. Zborník príspevkov z XV. medzinárodnej konferencie v Smoleniciach*, Nitra, 77–90.

Kuna, M., Němcová, A., Šálková, T., Menšík, P. & Chvojka, O. (2022). Deposition analysis and the hidden life of Bronze Age houses. *Journal of Anthropological Archaeology*, 67. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jaa.2022.101433>.